

ЯЗЫКОЗНАНИЕ

М.Д. Пустрова (Полацк, ПДУ)

ГЕНДАРНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ў ЖЫВАННЯ ІМЯ ў ЛАСНАГА

Імёны ўласныя прыцягнулі да сябе ўвагу даследчыкаў яшчэ ў далёкай старажытнасці. З тых старадаўніх часоў вядуцца дыскусіі аб самых разнастайных іх асаблівасцях: аб іх магчымасці быць нейкім чынам звязанымі з лёсам намінанта, адлюстроўваць сутнасць яго асобы [1, с. 42 – 44], аб іх гісторыі [2; 3], аб наяўнасці ці адсутнасці ў іх значэння, аб вылучэнні іх функцый, аб іх фанетычнай і граматычнай форме [2; 4; 5], аб магчымасцях іх перакладу на іншыя мовы [6]. Апошняя палова стагоддзя далучыла да шэрагу дыскусійных пытанняў яшчэ адно, якое дазваляе праводзіць аналіз ужывання імён уласных з зусім новай перспектывы – перспектывы гендара.

Наша даследаванне якраз і ставіць сваёй мэтай вывучэнне таго, як імёны ўласныя ўжываюцца ў рэальным камунікатыўным працэсе прадстаўнікамі розных гендараў. Мы зыходзілі з таго, што імёны ўласныя не могуць быць толькі меткамі ці ярлыкамі, а што яны з’яўляюцца носьбітамі нейкай інфармацыі, у тым ліку і інфармацыі аб гендарнай ідэнтычнасці тых, хто гэтыя імёны рэалізуе.

За некаторымі выключэннямі імёны ўласныя выступаюць сведчаннем пра тое, што іх уладальнік – чалавек. Яны выяўляюць прыналежнасць суразмоўцы да нейкай нацыянальна-моўнай супольнасці, паказваюць на пол чалавека, часам нават на яго канфесійную прыналежнасць [7] і г.д. Інакш кажучы, семантычны аспект імені выказвае той шэраг інфармацыі пра пэўны аб’ект, які дае мова; і хаця ніводнае імя не раскрывае праз свой змест усю паўнату чалавечых індывідуальных рыс, усё-такі кожнае з іх валодае пэўнай інфармацыяй [8, с. 15]. Мы мяркуем, што сказанае справядліва не толькі ў адносінах да імя ўласнага як адзінкі адпаведнага слоўніка, але і ў дачыненні да імя як складніка вусных выказванняў, часцінкі аўтэнтычнага маўлення. Прычым не толькі ў дачыненні да носьбіта гэтага імя, але і таго, хто гэта імя ўжывае.

Як жа ўжываюцца сёння імёны ўласныя ў сапраўдным камунікатыўным працэсе? Ці ёсць нейкія асаблівасці такога ўжывання ў залежнасці ад гендара камуніканта?

Каб грунтоўна адказаць на гэтыя пытанні, намі быў падрабязна вывучаны вялізны масіў тэкстаў, атрыманых у выніку аўдыязапісу аўтэнтычнай гаворкі ў чатырох культурах: беларускай, рускай, англійскай і амерыканскай. Матэрыял для аналізу быў сабраны ў адпаведнасці з патрабаваннямі корпуснай лінгвістыкі [9, с. 246 – 280] і склаў 40 120 слоў тэксту на беларускай мове, 39 850 – на рускай, 39 980 – англійскай і 40 010 – амерыканскай. Акрамя таго, разглядаўся таксама масіў з 40 062 слоў на так званай трасянке, бо яна з’яўляецца рэальнай мовай значнай часткі насельніцтва Беларусі, і без яе малюнак ужывання імён уласных быў бы няпоўным. З гэтых пяці масіваў запісаў аўтэнтычных камунікатыўных паводзін былі выбраны імёны ўласныя, якія аказаліся рэалізаванымі не толькі ў сваёй асноўнай функцыі, гэта значыць, як назвы асобных жывых істот, але і як часткі фразеалагічных адзінак (як *Юдка, прадажны*), і як метафарычных антаназіі (*Бач, які Чубайс знайшоўся! Адключыць ён нас!*).

Найбольш падрабязнай у варыянтах імён аказалася руская культура. Яе камуніканты ўжываюць самую багатую парадыгму так званых імён-дымінутываў, якія прадстаўляюць іх носьбіта ў паменшаным памеры ці такім, які знаходзіцца на менш кароткай дыстанцыі ад таго, хто рэалізуе гэты варыянт імён уласных. Дыферэнцыяцыя атрыманых даных з улікам гендарнай прыналежнасці камунікантаў значна мяняе ўсю панараму рэалізацыі імён уласных, пры гэтым найбольш дыстынктыўнымі кропкамі якраз і з’яўляюцца дымінутывы і поўныя імёны, аб чым сведчаць лічбы прыведзенай ніжэй табліцы.

Найбольш варыятыўнымі аказаліся імёны ў гаворках камунікантаў, якія прадстаўлялі рускую культуру, бо руская мова мае найбольш багатую парадыгму так званых імён-дымінутываў. Апошнія прадстаўляюць носьбіта імя ўласнага ў паменшаным памеры ці такім, які знаходзіцца на менш кароткай дыстанцыі ад таго, хто рэалізуе гэты варыянт імён уласных. Дымінутывы, як сведчаць лічбы зводнай табліцы, як раз і з’яўляюцца найбольш паказальнымі пры адлюстраванні гендарных асаблівасцей ужывання імя ўласнага.

Зводная табліца ўжывання дымінутывых імён у %

Мова	Руская		Беларуская		Трасянка		Англійская		Амерыканская											
	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м										
% рэалізацыі	75		25		80		20		80		20		72,5		27,5		70		30	
Аб’ект азначэння	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
	30	45	7,5	17,5	32,5	47,5	8,75	11,25	30	50	8,75	11,25	32,5	40	7,5	20	30	40	10	20

За 100% прымаюцца ўсе дымінутывы ў адной мове.

Для ўдакладнення атрыманых даных намі праводзілася спецыяльнае анкетаванне. Мы прасілі інфармантаў (200 прадстаўнікоў кожнага гендара ў адной культуры) адказаць на шэраг пытанняў: як іх называюць: а) у публічнай сферы супрацоўнікі, настаўнікі, прадстаўнікі розных службаў і арганізацый; б) у прыватнай сферы сябры, бацькі, дзядулі, бабулі, браты, сёстры, родзічы.

Даныя анкет дапамаглі не толькі пацвердзіць вылучаную ў зводнай табліцы асаблівасць, але і ўдакладніць адну з дастаткова характэрных рыс ужывання дымінутыўных імён – большую разнастайнасць дымінутыўных варыянтаў у жанчын. Апошнія не толькі намнога часцей ужываюць гэтыя імёны, але і маюць больш разнастайную парадыгму гэтых імён. Вызначаная адметнасць фіксуецца нават у англійскай і амерыканскай культурах, дзе парадыгма дымінутыўных імён не такая багатая, як у беларускай ці, асабліва, рускай культуры. Характэрным прыкладам могуць быць адказы на пытанні анкеты англійскай інфарманткі Susan Barlow. Так, у сям’і маці заве яе *Susie*, бабуля *Susannie*, *Sue* ці *Susie*, а лепшая сяброўка нават *Suie* [‘sjVI] і *Sie* [si:], тады калі спецыяльны слоўнік дае толькі форму *Susie* (у розных варыянтах яе напісання) [10, с. 328]. Дзядуля заве яе часам *Sue*, часам *Susie*, а калі злуецца на яе, то *Ms Barlow*. Калі ж задаволены ёю, то *Susanna*. Муж у хатніх размовах называе *Sue*, у публічнай сферы – *Susan*. Маці таксама на людзях заве яе *Susan* ці *Susanna*.

Аналагічныя факты прыводзіць у сваіх адказах на пытанні анкеты беларуская інфармантка Ніна Шпак. Маці на людзях заве яе галоўным чынам *Нінаю*, але ж у сям’і яна ў яе часцей *Нінка*, *Нінуль*, *Нінуля*, *Нінулька*, а зрэдку, як і у бабкі, *Нінчуля*, *Нінчак* ці *Нінчулька*. Бацька заве яе *Нін* ці на людзях *Нінка*, *Ніна*. Дзядулі таксама завуць яе *Нін*, *Нінка*, але ж могуць назваць *Нінчаю* ці, як бабка, *Нінчулькаю* ці *Нінулькаю*. Сяброўкі да яе звяртаюцца як да *Ніны* ці *Нінчкі*, а ў яе адсутнасць называюць яе часцей за ўсё *Нінкаю*. Лепшая сяброўка можа назваць *Нінускаю*. Муж ужывае, галоўным чынам, наступныя варыянты: *Нін* ці *Нінуся*. А ў выпадках абстрактнага адносіна увогуле абыходзіцца без усякага імя. Брат заве яе *Нін* і толькі зрэдку *Ніна*. У дзяцінстве, калі сварыўся з сястрой, называў яе *Нінопа* і *Нінопіца*.

Як бачым, дымінутыўныя імёны складаюць значную частку ўсіх варыянтаў парадыгмы кожнага імя. Цікава, што слоўнік лінгвістычных тэрмінаў інтэрпрэтуе дымінутыўную намінацыю як тую, якая сведчыць аб эмацыянальнасці намінанта. Менавіта так тлумачыцца розніца паміж словамі *сонца* і *сонейка* [11, с. 336]. На наш погляд, дымінутыўныя назвы адлюстроўваюць не толькі эмацыянальны настрой камунікантаў, але і дыстанцыю, з якой яны ўспрымаюць рэаліі свету. *Сонейка* падаецца як нешта больш блізкае, чым нейтральнае *сонца*. Тое ж самае можна сказаць і пра імёны асабовыя *Васілёк* і *Васіль*.

Дымінутыўныя імёны, як і дымінутывы ўвогуле, адлюстроўваюць значныя асаблівасці таго свету, які стварыў сабе з іх дапамогай камунікант. Моўны свет жанчыны ў значна большай ступені атрымліваецца пабудаваным з кароткіх перспектыв, чым свет мужчыны.

Паказчыкі адноснай колькасці не адлюстроўваюць усю гендарную спецыфіку ўжывання дымінутыўнага імя ўласнага. Значную ролю, паводле нашых даных, адыгрывае гушчыня рэалізацыі дымінутываў у моўных адзінках – сказах, клаўзах і інтанацыйных групах. У гаворках мужчын яны маніфестуюцца больш раўнамерна, тады калі жанчыны могуць ужываць цэлыя кластары з дымінутыўных імён. Апошнія найбольш характэрныя для моўных паводзін рускіх жанчын, але і беларускі, англічанкі і амерыканкі не цураюцца ўключаць іх у арсенал сваіх моўных сродкаў: *Васілёчак* – *Васілёк*, *Віцяйчык* – *Віцячка*; *Коленька* – *Коляюшка* – *Колюсик*; *Babie* – *Bab*, *dear*. Жанчыны значна часцей ужываюць дымінутыўныя імёны ў параўнальных канструкцыях (*Як Юдка той, усё прадасць. Як Чубайсік які*), праўда, у значнай колькасці сітуацый з іранічным ці негатыўным падтэкстам. А ў беларускай культуры нават у большасці выпадкаў такое ўжыванне імя дымінутыўнага мае іранічныя канатацыі.

Калі правесці класіфікацыю атрыманых намі вынікаў з улікам таго, каго канкрэтна камуніканты называлі поўным імем, а каго дымінутыўным, то гендарная дыферэнцыяцыя становіцца яшчэ больш выразнай, асабліва ў вербальных паводзінах мужчын. Так, ва ўсіх культурах жанчыны часцей называюць дымінутыўным імем другіх жанчын. Гэта могуць быць дачкі, сёстры, сяброўкі, супрацоўніцы. Але ж і мужчыны таксама дастаткова часта вызначаюцца праз дымінутыўныя імёны. Часцей за ўсё, калі яны з’яўляюцца сынамі, братамі ці хаця б сябрамі камуніканта-жанчын, але ж проста знаёмыя і супрацоўнікі могуць быць таксама азначаны праз дымінутывы.

У камунікантаў-мужчын падыход іншы. Дымінутывы ў іх рэалізацыі часцей за ўсё суадносяцца з жанчынамі. Другія мужчыны азначаюцца імі (мужчынамі) імёнамі гэтай разнавіднасці вельмі рэдка, асабліва беларусамі, прычым незалежна ад той мовы, на якой яны размаўляюць: рускай, трасянцы ці беларускай. Больш за тое, калі ўдакладніць, як усё-такі ўжываецца той працэнт дымінутыўных імён, якія былі рэалізаваны мужчынамі для азначэння другіх мужчын, то праяўляецца вельмі цікавы малюнак. Самымі распаўсюджанымі дымінутывамі ў такім выпадку будуць тыя, якія з’яўляюцца імем па бацьку толькі (*Пятровіч*, *Ягоравіч*). Яны ўжываюцца значна часцей, чым *Васілёк* ці *Лёнік* і складаюць большую частку такіх імён. На варыянты тыпу *Лёнік* у беларускай гаворцы мужчын прыходзіцца толькі 40% мужчынскіх рэалізацый дымінутыўных імён. Прычым амаль палова такіх форм маніфестуецца дзядулямі, хаця апошнія складаюць толькі каля 10% усіх інфармантаў-мужчын, якія рэалізавалі імёны

тыпу *Лёнік, Славік*. Цікава, што не ўсе імёны мужчын з аднолькавай лёгкасцю ўжываюцца мужчынамі ў дымінутыўнай форме. *Лёнік* і *Славік* аказаліся маніфэставанымі некалькі разоў і не адным камунікантам, але ж самі па сабе яны не вельмі частотныя імёны. А вось самыя частотныя *Саша* і *Валодзя* ўвогуле не былі рэалізаваныя камунікантамі-мужчынамі ў дымінутыўнай форме, калі не лічыць насмешлівае ці іранічнае ўжыванне гэтых імёнаў. Увесь спіс дымінутыўных мужчынскіх імёнаў у рэпліках мужчын складаецца, акрамя *Лёніка* і *Славіка*, з наступных: *Вовачка* (з рэферэнцыямі да анекдота), *Сашанька* (у насмешлівым сказе «Ну, тады няхай *Сашанька* яе любы гэта ўсё і робіць»), *Міхаська*, *Юрык* (2 разы), *Эдзік* (3), *Борык*, *Толік*. Характэрнымі прыкладамі могуць быць наступныя фрагменты аўтэнтычных дыялогаў.

1.– Ну што скажаш, Танця?

- У-у!

- Што?

- У-у!

- Уго! Маладзец! Тацяна! Маладзец!

- У-у! У-у-у!

- Так! Тацяна, так!

- У-у-у ... у-у.

- У! Тацяна! Бачыш, як ты размаўляеш! Тацяна!

2.- Ізноў! Ці!

- Што?

- Ды хлопцу ўжо ў школу скоро ісці,

- І што?

- А ты ўсё Рыгорка ды Рыгорка! К чаму што?

- Ну дык што?

- А то! Што Рыгор ён! Рыгор!

Першы фрагмент узяты з запісаў размовы бацькі са сваёй амаль шасцімесячнай дачушкай, якую ў сям'і паміж сабой часцей за ўсё называюць Танцяй. Менавіта так заве яе бацька ў «размовах» з дачкой. У выпадку асаблівай павагі ці захаплення, як у прадстаўленым фрагменце, яна, аднак, становіцца Тацянай. Калі ж маці размаўляе з дзяўчынкаю, то ўжывацца пачынаюць зусім іншыя варыянты яе імя, асабліва, калі маці задаволена ёю. Мы зафіксавалі наступныя: *Танёк, Танулька, Тануська*, нават *Туська* і *Тулька*. Усе яны падкрэсліваюць інтымнасць, прыналежнасць да вельмі вузкага кола і асобых адносін, дзе няма дыстанцыі паміж камуніканткамі. Адначасова яны выдзяляюць дзяўчынку з шэрагу іншых Тацянаў, робяць яе трохі інакшай, адметнай. Бацькаўская ж *Тацяна*, наадварот, праецыруе дыстанцыю і прэзентуе дзяўчынку як асобу, частку калі не ўсяго свету, дык значнай яго часткі.

Фрагмент 2 не толькі адлюстроўвае вызначанаю тэндэнцыю ў паводзінах мужчын пазбягаць дымінутыўных імён, асабліва калі трэба назваць асобу мужчынскага роду, але і адлюстроўвае неабякавасць бацькі менавіта да таго, як завуць сына ў сям'і. Шлях сына – гэта праца ў публічнай сферы, дзе ён павінен мець адпаведную пазіцыю і карэлюючае з ёй імя. Такім у яго ўяўленні з'яўляецца менавіта *Рыгор*, а не *Рыгорка*.

Спецыяльнае дадатковае анкетаванне, якое было праведзена дзеля праверкі атрыманых даных на аснове аналізу нашага матэрыялу, пацвердзіла правамоцнасць устаноўленай асаблівасці. *Славічак, Толічак, Лёнік*, як іх часцей за ўсё называюць маці, а таксама бабулі, сёстры і цёткі, ператвараюцца ў *Слаўку, Тольку, Лёньку* ў гаворках бацькоў, братоў і сяброў. Тыповым прыкладам можа быць запісаная намі сітуацыя кармлення дзіцяці. Так, калі маці ўгаворвае трохгадовага сына з'есці катлетку, то яна звяртаецца да яго як да *Вавуські, Вавусенькі, Воўчыка* (2 разы) і *Вавусі* (4). Калі ж яе змяняе бацька, то сын адразу ператвараецца ў *Воўку* (3), *Валодзю* (2) і нават *Уладзіміра*.

У фармальных сітуацыях ужыванне скарачаных форм імён уласных, калі гэта не абзначэнні тыпу *Рыгорыч*, увогуле з'яўляюцца знакам жаночай гаворкі. Калі ж яны і трапляюць у фармальныя рэплікі мужчын, то з вельмі спецыфічнай інтэнцыяй: падражніць ці пасмяяцца з каго-небудзь.

Гендарныя даследаванні, як вядома, выявілі дыстынктыўную ролю дымінутыўных форм у перфармацыі асноўных гендарных тыпаў камунікантаў. І хаця іх высновы зроблены на зусім іншым матэрыяле і чамусьці без даных аб ужыванні імён уласных, яны ўсё роўна маюць інтарэс для разумення той ролі, якую адыгрываюць дымінутывы ў маркіраванні гендарнай прыналежнасці суразмоўцы. Як паказвае адпаведны аналіз літаратуры, ужыванне поўных і дымінутыўных форм часцей за ўсё інтэрпрэтуецца ў досыць дэрагатыўным для жанчын сэнсе: выключна як знак слабасці, іх падабенства да непаўнаценных членаў грамадства – дзяцей, інвалідаў, якіх трэба апякаць больш моцным прадстаўнікам соцыума [12]. Альтэрнатыўным тлумачэннем з'яўляецца знакамітая рэферэнцыя да канцэпта ўлады. Адсутнасць уладных паўнамоцтваў, сцвярджаецца ў такіх тлумачэннях, маркіруе перш за ўсё жанчыну,

што адбіваецца на ўсіх яе праяўленнях у грамадстве. Моўныя асаблівасці з'яўляюцца галоўнай разнавіднасцю гэтых праяўленняў, а ўжыванне дымінутываў – адной з характэрных рыс такога праяўлення [13].

На наш погляд, такія інтэрпрэтацыі цалкам адмаўляюць жанчыне ў праве мець свае нормы вербальных паводзін, бо яны ацэньваюць жаночыя рэакцыі з пазіцыі мужчынскіх норм. Думаецца, што гендарныя даследаванні павінны не крытыкаваць, а прызнаваць правамернасць існавання інакавасці і падыходзіць да яе з павагай, адкрываючы асаблівасці гэтай інакавасці. Адной з іх з'яўляецца ўжыванне імя ўласнага, якое, думаецца, звязана з адметнасцю жыццёвага вопыту жанчын і мужчын. Апошні (вопыт) доўгі час быў для жанчын цалкам прыватным, а для мужчын публічным, што прывяло да фарміравання розных моўных малюнкаў свету. З больш блізкай дыстанцыі прыватнага жыцця ў поле зроку трапляюць дэталі, акалічнасці, падрабязнасці. У гэтым свеце важна быць сваім, часцінкай маленькай, досыць аднастайнай суполкі. Свет здаецца добрым, губляе свае застрашальныя рысы.

З больш адлеглай дыстанцыі публічнага жыцця дэталі ўжо не заўсёды добра відаць, яны часта губляюць сэнс, і больш відавочна неабходнасць быць значнай, моцнай персонай, якая можа супрацьстаяць усім цяжкасцям жыцця ў свеце. Т. Гівон абагульняе такое жыццё як існаванне сярод чужых, у той час як больш вузкія суполкі прыватнага жыцця інтэрпрэтуюцца ім як астраўкі існавання сярод сваіх [14]. Вынікам такога існавання якраз і з'яўляюцца характэрныя моўныя малюнкі свету. Асаблівасці такіх малюнкаў праяўляюцца нават на ўзроўні ўжывання імён уласных.

Шэраг такіх асаблівасцей не абмяжоўваецца толькі адметнай частотнасцю і гушчынёй ужывання і разнастайнасцю памяншальных імён. Дастаткова адметнымі з'яўляюцца таксама агульныя лічбы ўжывання імён уласных. Ва ўсіх масівах яны большыя ў жанчын. Адносна нейтральнымі аказаліся толькі сітуацыі афіцыйных зносін. Калі ж з агульнага спісу імён вылучыць тыя, якія зафіксаваны ў фармальных гаворках, дык атрымліваецца, што жанчыны ўжываюць імёны ўласныя амаль на 20% часцей за мужчын (прычым рускія нават на 22,5%, а амерыканкі на 21,75%). Прыкладам, які адлюстроўвае такую частотнасць, можа быць наступны фрагмент сямейнай гаворкі.

(Муж і жонка дома, тэлевізар уключаны, муж пагляджае сабаку і толькі краем вока глядзіць у тэлевізар).

3. A₁: *Bill!*

B₂: *(Silence)*

A₃: *Billy, are we going out tonight?*

B₄: *(Silence)*

A₅: *Are we?*

B₆: *(Silence)*

A₇: *Are we, Billy?*

B₈: *(Silence)*

A₉: *Are you here Bill? Hi! Billy!*

B₁₀: *(Suddenly looks up and smiles)*

A₁₁: *(smiling back) Bill, you said it'd be fine to dine out on Saturday.*

B₁₂: *(Silence)*

A₁₃: *You said Billy, you ... didn't you?*

B₁₄: *Oh! Ye! Ye! Dining out! Fine!*

A₁₅: *Are we going ...*

B₁₆: *Ah yes! Are you ready then?*

Як бачым, жанчына некалькі разоў (дакладна 7) звяртаецца да мужа па імені, тады калі яго рэплікі не толькі маўклівыя, але ж і «безыменныя». Дарэчы, маўчанне, па нашых назіраннях, з'яўляецца моцным імпульсам, які падштурхоўвае суразмоўцу часцей рэалізоўваць імя маўклівага камуніканта. Калі ж прыгадаць, хто часцей імкнецца да маўклівых паводзін у прыватных бытавых інтэракцыях, дык прыходзіцца прызнаць, што пераважнасць маўклівых рэакцый у паводзінах мужчын ёсць адна з прычын больш частотнай рэалізацыі імён асабовых у маўленні жанчын [15, с. 99 – 108]. Адна, але далёка не адзіная.

Эмацыянальнасць маўлення, па выніках аналізу нашых запісаў, таксама звязана з павышэннем частотнасці рэалізацыі імён асабовых. Але ж у мужчынскіх паводзінах гэта павышэнне не такое адметнае. Так, параўнанне ўжывання імя ўласнага у нейтральных і эмацыянальных вербальных паводзінах дазволіла атрымаць наступныя вынікі: маніфестацыя імён у эмацыянальным маўленні мужчын узрастае ўсяго на 5–7,5%. Тады калі ў жанчын на 12,5–15%. Атрымліваецца, што той разнастайны шэраг эмацыянальных перажыванняў, які адлюстроўваецца ў аўтэнтычным маўленні, будзецца ў тым ліку і з дапамогай адметнай, гэта значыць, павялічанай частотнасці імён асабовых, толькі ў вербальных паводзінах жанчын гэта адметнасць значна больш акрэслена.

Як бачым, юрыдычнае імя-інварыянт мае асаблівасці ўжывання ў камунікатыўным працэсе. Перш за ўсё, яно драбіцца на мноства варыянтных форм, кожная з якіх нясе нейкі дадатковы сэнс, мае на ўвазе

не толькі рэфэрэнцыю да пэўнага суб'екта, але і пазіцыянаванне гэтага суб'екта ў свеце і адпаведным моўным малюнку. Апошні, як бачым, мае выразную гендарную адметнасць, у любой справе, у тым, што тычыцца рэалізацыі імя ўласнага. Так, колькасць жаночых варыянтаў імён асабовых у большасці выпадкаў крыху (звычайна ўсяго на 1–2 назвы ў беларускай культуры, 1 – у англійскай ці амерыканскай і 2–3 – у рускай) перавышае адпаведную колькасць мужчынскіх варыянтаў. Але ў 20% рускіх анкет, 12,5% беларускіх гэта перавышэнне больш выразнае.

Адметнасці, якія былі ўстаноўлены ў нашым даследаванні, могуць падацца нязначнай, не вартай увагі дробяззю, асабліва калі прыгадаць тую ролю, якую адыгрывае ў жыцці кожнага так званае юрыдычнае, нязменнае імя. Але ж паспяховыя камунікатыўныя паводзіны, як і канструяванне адпаведнай гендарнай ідэнтычнасці, немагчымы без добрага разумення ўсёй той парадыгмы імён асабовых, якая рэальна маніфестуецца ў інтэрактыўным працэсе ў той ці іншай культуры. У нашых інтэракцыях, як слухна заўважае А. Міхневіч, заўсёды застануцца шматлікія звыклія і мілыя варыянты [16, с. 19] тыпу *Пятрусь, Пятрок, Пятрусёк, Пятруська, Пеця, Пятрака* і іншыя.

Абагульненне тых назіранняў і аспектаў аналізу, якія былі прадстаўлены ў нашым артыкуле, дазваляе зрабіць наступныя высновы аб ужыванні імя ўласнага. Ва ўсіх чатырох культурах у камунікатыўным працэсе маніфестуецца даволі разнастайная парадыгма імён уласных прадстаўнікамі абодвух гендараў.

Але ж ёсць і гендарныя адметнасці, якія маніфестуюцца ў цэлым шэрагу рыс і тэндэнцый. Так, агульная колькасць ужывання імён уласных вышэйшая ў маўленні жанчын ва ўсіх культурах і групах інфармантаў. Тое ж самае справядліва і ў дачыненні да імён-дымінутываў, да колькасці імён уласных у эмацыянальным маўленні, ужывання кластары з імён уласных. Выяўлены асаблівасці ў значнай ступені маюць культурныя адметнасці сваёй рэалізацыі і ўплываюць на ўтварэнне гендарнай ідэнтычнасці суразмоўцы. Яны адбіваюцца на тым моўным малюнку свету, які з іх дапамогай будзе камунікант.

ЛІТАРАТУРА

1. Crystal, D. *Linguistics* / D. Crystal. – England: Penguin Books, 1971. – 267 p.
2. Бірыла, М.В. *Беларуская антрапанімія* / М.В. Бірыла. – Мінск: Навука і Тэхніка, 1969. – 328 с.
3. Шур, В.В. *3 гісторыі ўласных імёнаў* / В.В. Шур; под ред. П.У. Сцяцко. – Мінск: Вышэйшая школа, 1993. – 156 с.
4. Блох, М.Я. *Имена личные в парадигматике, синтагматике и прагматике* / М.Я. Блох, Т.Н. Семенова. – М.: Готика, 2001. – 230 с.
5. Andersen, J.M. *The Grammar of Names* / J.M. Andersen. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – 352 p.
6. Ермолович, Д.И. *Имена собственные: теория и практика межъязыковой передачи* / Д.И. Ермолович. – М.: Р. Валент., 2005. – 416 с.
7. Никитина, С.Е. *Об имени собственном в русских профессиональных группах* / С.Е. Никитина // Семиотика. Лингвистика. Поэтика. К 100-летию со дня рождения А.А. Реформатского; отв.ред. В.А. Виноградов. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 544 – 551.
8. Березович, Е.Л. *Русская топонимия в этнолингвистическом аспекте: автореф. ... дис. ... д-ра филол.наук: 10.02.01* / Екатеринбург, 1999. – 39 с.
9. Biber, D. *Corpus Linguistics* / D. Biber, S. Conrad, R. Reppen. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 300 p.
10. Рыбакин, А.И. *Словарь английских личных имен* / А.И. Рыбакин. – М.: Советская энциклопедия, 1973. – 408 с.
11. Телия, В.Н. *Номинация* / В.Н. Телия // *Словарь лингвистических терминов* / гл.ред. В.Н. Ярцева. – М.: БСЭ, 1998. – С. 336 – 337.
12. Schulz, M.R. *The semantic derogation of women* / M.R. Schulz // *Language and Sex: Difference and dominance*; eds. B. Thorne and N. Henley. – Rowley, Mass.: Newbury House, 1985. – P. 64 – 75.
13. Spender, D. *Man Made Language* / D. Spender. – L., N.Y.: Routledge and Kegan Paul, 1980. – 250 с.
14. Givon, T. *Bio-Linguistics: The Santa Barbara Lectures* / T. Givon. – Amsterdam: John Benjamins, 2002. – 383 p.
15. Путрова, М.Д. *Гендерная лингвистика* / М.Д. Путрова. – Новополоцк: ПГУ, 2005. – 125 с.
16. Міхневіч, А.Я. *Моўная асоба і моўная норма* / А.Я. Міхневіч // *Сучасны стан і дынаміка норм беларускай літаратурнай мовы: матэрыялы міжнар.нав.канф., Мінск, 24–25 кастр. 2006 г.* / НАНБ, інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа; нав. рэд. А.А. Лукашанец. – Мінск, 2006. – С. 17 – 21.